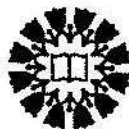

شهرهای ساسانی

دکتر رضا مهر آفرین

تهران

۱۳۹۳

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

سرشناسه: مهرآفرین، رضا، ۱۳۳۹.

عنوان و نام پدیدآور: شهرهای ساسانی / رضا مهرآفرین.

مشخصات نشر: تهران: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز

تحقیق و توسعه علوم انسانی، ۱۳۹۳.

مشخصات ظاهری: شش، ۲۲۹ ص.: مصور (بخشی رنگی)، جدول.

فروست: «سمت»: ۱۷۸۳. باستان‌شناسی: ۶۳.

شابک: ۹۷۸۹۶۴۵۳۰۹۹۹۴ ۷۰۰۰۰ ریال

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

Reza Mehrafarin. The Sasanid Cities.

یادداشت: پشت جلد به انگلیسی:

یادداشت: کتابنامه: ص. ۲۰۸-۲۱۸.

یادداشت: ...

موضوع: شهرها و شهرستانهای باستانی - ایران

موضوع: شهرها - ایران - تاریخ

موضوع: ایران - باستانیان، ۲۲۶-۶۵۱ م.

شناسه افزود: سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)، مرکز تحقیق و

توسعه علوم انسانی

رده‌بندی کنگره: ۱۳۹۳ ۹ ۱۱۴/ II

رده‌بندی دی‌رجی: ۰۹۵۵ ۰۷/

شماره کتابشناسی ملی: ۳۵۰۹۴۰۲

سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها (سمت)

مرکز تحقیق و توسعه علوم انسانی

شهرهای ساسانی

دکتر رضا مهرآفرین (دانشیار دانشگاه مازندران)

چاپ اول: بهار ۱۳۹۳

تعداد: ۱۰۰۰

حروفچینی و لیتوگرافی: «سمت»

چاپ و صحافی: سازمان چاپ و انتشارات وابسته به اوقاف و امور خیریه

قیمت: ۷۰۰۰۰ ریال. در این نوبت چاپ قیمت مذکور ثابت است و فروشندگان و عوامل

توزیع مجاز به تغییر آن نیستند.

نشانی ساختمان مرکزی: تهران، بزرگراه جلال آل احمد، غرب پل یادگار امام (ره)،

روبه‌روی پمپ گاز، کد پستی ۱۴۶۳۶، تلفن ۲-۴۴۲۴۶۲۵۰.

www.samt.ac.ir

info@samt.ac.ir

هر شخص حقیقی یا حقوقی که تمام یا قسمتی از این اثر را بدون اجازه ناشر، نشر یا پخش یا عرضه یا تکثیر یا تجدید چاپ نماید، مورد پیگرد قانونی قرار خواهد گرفت.

سخن «سمت»

یکی از هدفهای مهم انقلاب فرهنگی، ایجاد دگرگونی اساسی در دروس علوم انسانی دانشگاهها بوده است و این امر مستلزم بازنگری منابع درسی موجود و تدوین منابع مبنایی و علمی معتبر و مستند با در نظر گرفتن دیدگاه اسلامی در مبنایی و سائلی علمی است.

ستاد انقلاب فرهنگی در این زمینه گامهایی برداشته بود، اما اهمیت موضوع اقتضای کمی بود. سازمان مخصوص این کار تأسیس شود و شورای عالی انقلاب فرهنگی در تاریخ ۶۲/۲/۷ تأسیس «سازمان مطالعه و تدوین کتب علوم انسانی دانشگاهها» را، که با اختصار «سمت» نامیده می‌شود، تصویب کرد.

بنابراین، هدف سازمان این است که با استمداد از عنایت خداوند و همت و همکاری دانشمندان و استادان صاحب دلسوز، به مطالعات و تحقیقات لازم بپردازد و در رشته‌های مختلف علوم انسانی به تألیف و ترجمه منابع درسی اصلی، فرعی و جنبی اقدام کند.

دشواری چنین کاری بر دانشمندان و صاحب نظران به شیده نیست و به همین جهت مرحله کمال مطلوب آن باید به تدریج و پسر دهه‌ها یادآورهای پیاپی ارباب نظر به دست آید. انتظار دارد که این بزرگواران از این همیای راهنمایی دریغ نوزند و با پیشنهادهای اصلاحی خود، این سازمان را در اصلاح کتب حاضر و تدوین دیگر آثار مورد نیاز جامعه دانشگاهی جمهوری اسلامی ایران یاری دهند.

کتاب حاضر برای دانشجویان رشته باستان‌شناسی در مقطع کارشناسی به عنوان بخشی از منبع اصلی درس «باستان‌شناسی دوره ساسانی» به ارزش ۲ واحد تدوین شده است. امید است علاوه بر جامعه دانشگاهی سایر علاقه‌مندان نیز از آن بهره‌مند شوند.

فهرست مطالب

صفحه	عنوان
۱	سخن نو شده
۳	فصل اول: تاریخ سیاسی و اجتماعی ساسانیان
۳	شکل گیری حکومت ساسانی نخستین شاهان آن
۱۰	پایان حکومت ساسانی دیگر شاهان آن
۱۳	پهنه جغرافیایی حکومت ساسانی
۱۵	آرایش اجتماعی ساسانیان
۱۹	مذاهب و جنبش های دینی عصر ساسانی
۲۴	فصل دوم: جغرافیای تاریخی شهرهای ساسانی
۲۴	شهرهای اجدائی اردشیر بابکان
۳۳	شهرهای اجدائی شاپور اول
۳۹	شهرهای اجدائی از زمان هرمز اول تا پیروز
۴۸	شهرهای اجدائی از زمان پیروز تا پایان شاهنشاهی ساسانی
۵۹	دیگر شهرها و بناها
۶۳	فصل سوم: شهر و ریخت شناسی آن در دوره ساسانی
۶۳	مفهوم و جایگاه شهر
۶۹	عوامل مؤثر در شکل گیری شهرها
۸۱	ساختار کالبدی شهرها
۸۴	تأسیسات درون شهری
۸۶	شکل شهرهای ساسانی

۹۰	فصل چهارم: شهرهای مدور
۹۰	دارابگرد
۹۶	اردشیر خوره
۱۱۰	تخت سلیمان
۱۲۰	مرو
۱۲۶	فصل پنجم: شهرهای مستطیل شکل (هیپودام)
۱۲۶	بشاپور
۱۳۷	گندی شاپور (جندی شاپور)
۱۴۲	ایوان کرخه
۱۴۶	سپاس
۱۵۳	شاپور
۱۵۹	فصل ششم: شهرهای بدو بکل منظم (نامنظم)
۱۵۹	استخر
۱۶۵	تیسفون
۱۷۸	قصر شیرین
۱۸۳	رام شهرستان
۱۹۵	فصل هفتم: جمع بندی
۲۰۰	تصاویر
۲۰۸	منابع
۲۱۹	نمایه

سخن نویسنده

پس از آنکه دست نازنینم آقای دکتر محمدرضا سعیدی هرسینی، معاون اجرایی سازمان «سنت»، پیشنهاد نگارش باستان‌شناسی و هنر ساسانی را دادند با خود اندیشیدم که نگارش این کتاب گرچه از ضروریات رشته باستان‌شناسی و دیگر رشته‌های وابسته بدان محسوب می‌شود و تقریر آن نیز تقریباً بسیار دیر شده است، لیکن با توجه به اطلاع فراوان باستان‌شناسی دوره ساسانی صلاح در آن است که نگارش کتاب در دو بخش مجزا تمام پذیرد. بخش نخست شامل شهرهای ساسانی، که میزان دانسته‌های آن به دلیل مستند دوران اسلامی متقدم و نیز آثار به‌جای‌مانده از شهرهای این دوره است، اداره می‌شود از خود آنچنان زیاد است که خود، نگارش یک کتاب جداگانه را می‌طلب ضرورت از آنجا حاصل شد که در ایام تدریس به دلیل فراوانی مطالب درباره شهرهای دوره ساسانی و از سویی اهمیت فراوان باستان‌شناختی آنها بخش عمده‌ای از تدریس باستان‌شناسی و هنر ساسانی به این مبحث اختصاص می‌یافت.

امید است علاوه بر جلد حاضر، مجلد دیگری که درباره هنر این دوره شکوهمند از تاریخ ایرانیان باستان که تأثیر عمیقی بر دیگر تمدن‌ها داشته، تدوین شود و حجم واحد درسی آن نیز دست کم به سه واحد افزایش یابد.

آقای تورج رهبر کارشناس گروه پژوهشی باستان‌شناسی در سازمان «سنت» با پیگیری‌های مستمر خویش در تدوین به موقع کتاب سهمی داشتند و پس از آن باید به خانم مرجان شهرکی فرخنده و جواد علایی مقدم اشاره کرد که مشارکت و همکاری آنان نیز انکارناپذیر است.